

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ

**TÌNH TRẠNG VƯỢT BIÊN TRÁI PHÉP
ĐI LAO ĐỘNG CỦA NGƯỜI NÙNG
Ở TRÙNG KHÁNH, VĂN LÃNG, LẠNG SƠN**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HÓA
CHUYÊN NGÀNH: VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ
MÃ SỐ: 608**

Sinh viên thực hiện : LƯƠNG DIỆU NGÂN

Giảng viên hướng dẫn : PGS.TS. ĐINH THỊ VÂN CHI

HÀ NỘI- 2013

Lời cảm ơn

Trong quá trình hoàn thành đề tài báo cáo khóa luận tốt nghiệp “Tình trạng vượt biên trái phép đi lao động của người Nùng ở Trùng Khánh, Văn Lãng, Lạng Sơn”. Ngoài sự cố gắng và nỗ lực của bản thân, em xin chân thành cảm ơn các thầy cô trong khoa Văn hóa Dân tộc thiểu số – trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã giúp đỡ nhiệt tình và tạo điều kiện giúp đỡ em hoàn thành đề tài. Đặc biệt em xin bày tỏ lòng cảm ơn sâu sắc nhất đến PGS.TS Đinh Thị Vân Chi đã tận tình chỉ bảo và hướng dẫn em trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Đồng thời, em cũng xin gửi lời cảm ơn tới các cán bộ chiến sĩ Đồn Biên phòng Na Hình, UBND xã Trùng Khánh; các ban ngành của xã Trùng Khánh và đồng bào Nùng trên địa bàn xã đã nhiệt tình cung cấp những thông tin và tài liệu quý báu để em hoàn thành bài tốt nhất.

Do thời gian và kinh nghiệm của bản thân còn có hạn nên bài khóa luận tốt nghiệp không tránh khỏi những thiếu sót, kính mong nhận được những ý kiến đóng góp của các thầy cô giáo và các bạn để đề tài được đầy đủ và hoàn chỉnh hơn.

Xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, tháng 5 năm 2013

Sinh viên

Lương Diệu Ngân

MỤC LỤC

Lời mở đầu

1. Lý do chọn đề tài	01
2. Mục đích nghiên cứu	02
3. Tình hình nghiên cứu	03
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	04
5. Phương pháp nghiên cứu	04
6. Đóng góp của đề tài	04
7. Nội dung và bố cục của đề tài.....	05

Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ NGƯỜI NÙNG Ở TRÙNG KHÁNH, VĂN LÃNG, LẠNG SƠN VÀ TÌNH HÌNH VƯỢT BIÊN TRÁI PHÉP ĐI LAO ĐỘNG

1.1. Khái quát về xã Trùng Khánh, Văn Lãng, Lạng Sơn.....	06
1.1.1. Đặc điểm tự nhiên xã Trùng Khánh	06
1.1.1.1. Vị trí địa lý và địa hình, địa mạo	06
1.1.1.2. Khí hậu, thủy văn và tài nguyên thiên nhiên.....	07
1.1.2. Đặc điểm xã hội xã Trùng Khánh	08
1.1.2.1. Đời sống kinh tế	08
1.1.2.2. Đời sống văn hóa - xã hội.....	09
1.2. Người Nùng ở Trùng Khánh, Văn Lãng, Lạng Sơn	11
1.2.1. Người Nùng trong cộng đồng dân tộc ở Trùng Khánh	11
1.2.1.1. Nguồn gốc lịch sử.....	11
1.2.1.2. Dân số và sự phân bố dân cư.....	12
1.2.1.3. Mối quan hệ với các dân tộc khác ở địa phương.....	13
1.2.2. Đặc điểm kinh tế của người Nùng ở xã Trùng Khánh	13
1.2.2.1. Trồng trọt	13
1.2.2.2. Chăn nuôi	15
1.2.2.3. Thủ công nghiệp.....	15

1.2.2.4. Khai thác tự nhiên	16
1.2.2.5. Trao đổi mua bán	16
1.2.3. Đặc điểm đời sống văn hóa của người Nùng ở xã Trùng Khánh.....	17
1.2.3.1. Đặc điểm văn hóa xã hội.....	17
1.2.3.2. Đặc điểm văn hóa vật chất.....	18
1.2.3.3. Đặc điểm văn hóa tinh thần	19
1.3. Tình trạng vượt biên trái phép tại Trùng khánh.....	21
1.3.1. Vượt biên trái phép	21
1.3.2. Đặc điểm của vượt biên trái phép tại Trùng Khánh.....	24

Chương 2: THỰC TRẠNG VƯỢT BIÊN TRÁI PHÉP ĐI LAO ĐỘNG Ở XÃ TRÙNG KHÁNH VÀ TÁC ĐỘNG TIÊU CỰC CỦA NÓ

2.1. Một số vấn đề về thực trạng vượt biên trái phép đi lao động ở Trùng Khánh, Văn Lãng, Lạng Sơn.....	28
2.1.1. Mục đích và cách thức người lao động vượt biên trái phép	28
2.1.1.1. Mục đích người lao động vượt biên trái phép	28
2.1.1.2. Cách thức người lao động vượt biên trái phép	30
2.1.2. Điều kiện sống và làm việc của người lao động vượt biên trái phép ở bên kia biên giới.....	34
2.1.2.1. Điều kiện và môi trường lao động	34
2.1.2.2. Điều kiện sinh hoạt	36
2.1.2.3. Những sự cố đối với người lao động vượt biên	38
2.2. Những tác động tiêu cực của vượt biên trái phép đến đời sống kinh tế - xã hội của người Nùng ở Trùng Khánh.	41
2.2.1. Tác động đến sản xuất kinh tế.....	41
2.2.1.1. Ảnh hưởng đến thời vụ sản xuất.....	41
2.2.1.2. Ảnh hưởng đến đầu tư phát triển kinh tế hộ gia đình.....	42
2.2.2. Tác động đến đời sống xã hội.	45

2.2.2.1. Ảnh hưởng đến an ninh trật tự xã hội của địa phương.....	45
2.2.2.2. Ảnh hưởng đến an ninh biên giới quốc gia.....	47
2.2.3. Tác động đến đời sống văn hóa.....	48
2.2.3.1. Ảnh hưởng đến nề nếp giáo dục trong gia đình và cộng đồng	49
2.2.3.2. Ảnh hưởng đến công tác xây dựng đời sống văn hóa mới.....	51

Chương 3. NGUYÊN NHÂN VÀ GIẢI PHÁP NHẪM HẠN CHẾ TÌNH TRẠNG LAO ĐỘNG VƯỢT BIÊN TRÁI PHÉP Ở TRÙNG KHÁNH.

3.1. Nguyên nhân của tình trạng lao động vượt biên trái phép.....	54
3.1.1. Nguyên nhân chủ quan.....	54
3.1.1.1. Từ phía người dân:	54
3.1.1.2. Từ phía chính quyền và các cơ quan chức năng ở địa phương.....	59
3.1.2. Nguyên nhân khách quan.....	60
3.1.2.1. Do vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên.....	60
3.1.2.2. Do hoàn cảnh kinh tế của đồng bào	61
3.1.2.3. Do hoàn cảnh xã hội vùng biên	62
3.2. Một số giải pháp và khuyến nghị nhằm hạn chế tình trạng lao động vượt biên trái phép ở xã Trùng Khánh, văn Lãng, Lạng Sơn	64
3.2.1. Một số giải pháp nhằm hạn chế tình trạng lao động vượt biên trái phép ở xã Trùng Khánh.....	64
3.2.1.1. Giải pháp về nâng cao trình độ dân trí cho người dân:.....	65
3.2.1.2. Nâng cao đời sống kinh tế dựa trên thế mạnh về điều kiện tự nhiên và tài nguyên nhân văn của vùng.....	66
3.2.1.3. Có chính sách giải quyết việc làm tại chỗ và dạy nghề cho đồng bào dân tộc thiểu số dựa trên nền tảng văn hóa tộc người	69
3.2.1.4. Nâng cao đời sống văn hóa tinh thần, tăng cường lòng yêu quê hương, đất nước thông qua giữ gìn và phát huy bản sắc dân tộc.....	70

Khóa luận tốt nghiệp

<i>3.2.1.5. Nâng cao hiệu quả công tác tuyên truyền, đồng thời hướng dẫn kỹ năng tự bảo vệ mình, giữ vững lập trường tư tưởng cho đồng bào dân tộc thiểu số vùng biên giới.</i>	<i>71</i>
<i>3.2.2. Một số khuyến nghị nhằm hạn chế tình trạng lao động vượt biên trái phép ở xã Trùng Khánh.....</i>	<i>74</i>
<i>3.2.2.1. Khuyến nghị đối với nhà nước.....</i>	<i>74</i>
<i>3.2.2.2. Khuyến nghị đối với các cấp chính quyền cùng các cơ quan chức năng.....</i>	<i>75</i>
<i>3.2.2.3. khuyến nghị đối với cán bộ văn hóa cơ sở.....</i>	<i>76</i>
KẾT LUẬN.....	78
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	81
PHỤ LỤC.....	83

LỜI MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

“Biên giới của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thiêng liêng và bất khả xâm phạm, xây dựng, quản lý, bảo vệ biên giới quốc gia có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với sự toàn vẹn lãnh thổ, chủ quyền quốc gia, giữ vững ổn định chính trị, phát triển kinh tế xã hội, tăng cường quốc phòng và an ninh của đất nước” < Trích Luật Biên giới Quốc gia 2003 >.

Khu vực biên giới nước ta là nơi sinh tụ của một số dân tộc ít người. Với điều kiện tự nhiên không thuận lợi, đời sống kinh tế còn nhiều khó khăn, thiếu thốn; trình độ dân trí của đồng bào còn hạn chế và nhận thức chưa đồng đều, lại có mối quan hệ văn hóa tộc người lâu đời với các dân tộc bên kia biên giới. Bên cạnh đó, đồng bào chưa hiểu biết rõ về pháp luật cùng với lập trường tư tưởng chưa vững vàng nên rất dễ vi phạm pháp luật, dễ bị kẻ xấu lôi kéo, kích động, gây hậu quả đến chính cuộc sống của mình và cộng đồng, đến ổn định xã hội và chủ quyền của đất nước.

Lạng Sơn có 253 km đường biên giới tiếp giáp với Sung Tả (Quảng Tây, Trung Quốc). Từ xưa đến nay, những vấn đề xoay quanh lĩnh vực biên giới luôn là một trong những vấn đề nổi cộm, được Đảng và Nhà nước quan tâm và đặt lên hàng đầu.

Trong vài năm trở lại đây, tình trạng vượt biên trái phép đi lao động ở Trung Quốc xảy ra ngày càng nhiều, phổ biến ở các dân tộc Tày, Nùng sinh sống xung quanh khu vực vùng biên, thậm chí nó còn trở thành trào lưu ở các bản làng mỗi dịp nông nhàn, là vấn đề trung tâm được bàn luận trong các câu chuyện thường ngày tại các vùng quê khu vực biên giới. Tình trạng trên có sự liên quan lớn với cuộc sống của đồng bào, đến văn hóa cũng như mối quan hệ tộc người, là một trong những nhân tố làm cho sự nghiệp bảo vệ chủ quyền an ninh biên giới phía bắc diễn ra rất khó khăn và phức tạp. Đây thực sự là cuộc đấu tranh không kém phần gian khổ, liên quan đến Đường lối đối ngoại của

Đảng và Nhà nước. Cuộc đấu tranh ấy chỉ đạt kết quả khi xây dựng được thể trận lòng dân, tổ chức được nhân dân các dân tộc tham gia một cách có ý thức, rộng rãi và thường xuyên. Để thực hiện thành công nhiệm vụ đó, lĩnh vực văn hóa cũng đóng một vai trò rất quan trọng.

Trước tình hình thực tế ấy, tôi chọn đề tài nghiên cứu: “*Tình trạng vượt biên trái phép đi lao động của người Nùng ở Trùng Khánh, Văn Lãng, Lạng Sơn*” nhằm tìm hiểu thực trạng và nguyên nhân của tình trạng trên, đặc biệt nghiên cứu sâu về vấn đề văn hóa tộc người có liên quan đến hiện tượng đó. Từ đó tìm ra một số giải pháp và đề xuất một số khuyến nghị góp phần nâng cao đời sống vật chất và tinh thần, nâng cao ý thức về pháp luật, về chủ quyền và khơi dậy lòng tự tôn, tự hào dân tộc, đưa đồng bào dân tộc thiểu số trở thành một lực lượng nòng cốt trong sự nghiệp bảo vệ sự toàn vẹn lãnh thổ của quốc gia.

2. Mục đích nghiên cứu

Việc thực hiện đề tài: “*Tình trạng vượt biên trái phép đi lao động của người Nùng ở Trùng Khánh, Văn Lãng, Lạng Sơn*” là công trình nghiên cứu tổng hợp và vận dụng những kiến thức đã được học, kết hợp với những kinh nghiệm điền dã thực tế; là bước tập dượt khởi đầu cho quá trình nghiên cứu khoa học và làm việc sau này; đồng thời cũng để hoàn thành bài khóa luận tốt nghiệp.

Thông qua việc thực hiện đề tài, tác giả hy vọng sẽ đóng góp một phần nhỏ giúp mọi người nhận thức rõ hơn về thực trạng đời sống của một bộ phận đồng bào dân tộc thiểu số, nhất là cuộc sống ở vùng biên trước những cám dỗ của đồng tiền, trước sự lôi kéo, rủ rê của các thành phần xấu; giúp đồng bào nâng cao hơn hiểu biết về pháp luật, ý thức tự bảo vệ mình và nhận thức về Đường lối và các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước bên cạnh việc giữ gìn và phát huy nền văn hóa truyền thống của dân tộc.

3. Tình hình nghiên cứu

Tình hình phát triển kinh tế xã hội khu vực biên giới phía bắc với vấn đề bảo vệ chủ quyền an ninh biên giới đã được nhiều tác giả quan tâm nghiên cứu, như “*Những biến đổi về kinh tế văn hóa ở các tỉnh miền núi phía bắc*” của PGS. TS Bế Việt Đăng được xuất bản năm 1996; Luận án PTS Khoa học Triết học “*Nhân dân các dân tộc trong sự nghiệp bảo vệ chủ quyền an ninh biên giới phía bắc*” của tác giả Đặng Vũ Liêm được viết vào năm 1996; Luận án Tiến sĩ Kinh tế “*Phát triển kinh tế – xã hội miền núi biên giới phía bắc và tác động của nó tới tăng cường sức mạnh bảo vệ chủ quyền an ninh biên giới vùng này*” của tác giả Đinh Trọng Ngọc được viết năm 2001... Nhìn chung các tác giả tập trung nghiên cứu sâu về vấn đề biến đổi kinh tế của các dân tộc miền núi phía bắc sau khi thực hiện mở cửa và phát triển theo hướng kinh tế thị trường; vai trò của nhân dân các dân tộc, đặc biệt là các dân tộc thiểu số sinh sống ven khu vực vùng biên trong sự nghiệp bảo vệ chủ quyền an ninh biên giới, và chỉ ra những sức mạnh của phát triển kinh tế xã hội ở khu vực biên giới, nhất là sức mạnh của truyền thống văn hóa tộc người trong vấn đề bảo vệ sự toàn vẹn lãnh thổ. Tuy nhiên những lĩnh vực này đã được các tác giả nghiên cứu từ những năm trước đây. Hiện nay tình hình thực tế đã có nhiều đổi khác.

Về vấn đề vượt biên trái phép đi lao động đến nay chưa có một công trình có hệ thống nào nghiên cứu. Vấn đề này chỉ được viết báo, viết xã luận và đăng phổ biến trên các trang báo như langson.tv.vn, baocaobang.vn, tienphong.vn...và một số bài viết trên báo biên phòng, báo Lạng Sơn. Những bài viết này chỉ phản ánh một phần thực trạng của tình hình vượt biên đi lao động trái phép chứ chưa nghiên cứu, phân tích chuyên sâu có hệ thống, đặc biệt là việc tìm hiểu cụ thể về nguyên nhân cũng như những tác động tiêu cực của tình trạng trên đến cuộc sống của người lao động và đến nhiều mặt khác của xã hội.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài: thực trạng vượt biên đi lao động trái phép của người Nùng ở xã Trùng Khánh và những ảnh hưởng tiêu cực của nó tới đời sống kinh tế - xã hội của địa phương.

Phạm vi nghiên cứu: trong khuôn khổ một bài khóa luận và với trình độ có hạn của người viết, đề tài chỉ tìm hiểu sâu về tình trạng vượt biên đi lao động trái phép của một dân tộc ở một xã biên giới, và những ảnh hưởng tiêu cực của hiện tượng trên lĩnh vực kinh tế - xã hội của địa phương trong hai năm 2011 và năm 2012.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Dựa trên cơ sở lý luận của Chủ nghĩa Mác – Lênin để xem xét, tìm hiểu mối liên hệ giữa văn hóa tộc người, giữa điều kiện tự nhiên và điều kiện kinh tế xã hội với thực trạng, nguyên nhân của tình trạng vượt biên trái phép đi lao động tự do ở Trung Quốc cũng như những ảnh hưởng tiêu cực của hiện tượng đó trên lĩnh vực kinh tế - xã hội của địa phương.

- Dựa trên tư tưởng Hồ Chí Minh và đường lối của Đảng cộng sản Việt Nam.

- Chọn phương pháp điền dã dân tộc học là phương pháp nghiên cứu chính, cụ thể là quan sát, phỏng vấn, ghi chép, chụp ảnh...

- Phương pháp điều tra xã hội học: phát phiếu hỏi ý kiến, kết hợp phân tích tư liệu qua sách báo...

6. Đóng góp của đề tài

Khóa luận là công trình đầu tiên có hệ thống về việc nghiên cứu thực trạng của hiện tượng vượt biên trái phép đi lao động và những ảnh hưởng tiêu cực của nó đến đời sống kinh tế xã hội của vùng đồng bào dân tộc thiểu số.

Qua khảo sát và những nghiên cứu trên, tác giả mong muốn đóng góp nguồn tư liệu điền dã mới. Qua đó góp phần giúp người đọc hiểu thêm về tình hình thực tế của vùng đồng bào dân tộc thiểu số sinh sống ở khu vực biên

giới, cùng với công tác quản lý, phát triển kinh tế - văn hóa - xã hội của địa phương cũng như công tác tuyên truyền, vận động, nắm bắt lòng dân của chính quyền và các ban ngành ở địa phương.

7. Nội dung và bố cục của đề tài

Bài Khóa luận ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục, được bố cục gồm 3 chương chính:

Chương 1: Khái quát về người Nùng ở Trùng Khánh, Văn Lãng, Lạng Sơn và tình hình vượt biên trái phép đi lao động

Chương 2: Thực trạng vượt biên trái phép đi lao động ở xã Trùng Khánh và tác động tiêu cực của nó.

Chương 3: Nguyên nhân và giải pháp nhằm hạn chế tình trạng lao động vượt biên trái phép ở Trùng Khánh.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ba Văn kiện pháp lý về biên giới trên đất liền Việt nam – Trung Quốc được ký kết giữa Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và Chính phủ nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa vào ngày 18/11/2009 (chính thức có hiệu lực từ ngày 14/07/2010), bao gồm:
 - *Hiệp định về quy chế quản lý biên giới trên đất liền Việt Nam – Trung Quốc giữa Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và Chính phủ nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa*
 - *Nghị định thư phân giới, cắm mốc biên giới trên đất liền Việt Nam – Trung Quốc giữa Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và Chính phủ nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa*
 - *Hiệp định về cửa khẩu và quy chế quản lý cửa khẩu trên đất liền Việt Nam – Trung Quốc giữa Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và Chính phủ nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa.*
2. Bộ chỉ huy Biên phòng tỉnh Lạng Sơn, Đồn Biên phòng Na Hình, *Đề cương tuyên truyền về biên giới lãnh thổ*, năm 2012.
3. UBND xã Trùng Khánh, *Báo cáo kinh tế – xã hội năm 2011, năm 2012*
4. *Các văn bản pháp luật về quản lý biên giới Việt Nam – Trung Quốc (2005)*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội
5. Khổng Diễn (ch.b), (1996), *Những đặc điểm kinh tế - xã hội các dân tộc miền núi phía bắc*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
6. Khổng Diễn, Bế Viết Đăng ch.b (1990), *Văn Lãng- huyện biên giới Lạng Sơn*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội,
7. Bế Viết Đăng (1996), *Những biến đổi về kinh tế văn hóa ở các tỉnh miền núi phía bắc*, Nxb khoa học xã hội, Hà nội.
8. Trần Văn Hà (1999), *Các dân tộc Tày - Nùng với tiến bộ khoa học kỹ thuật nông nghiệp*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.

9. Nguyễn Chí Huyền (2008), *Nguồn gốc lịch sử tộc người vùng biên giới phía bắc Việt Nam*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội
10. Đặng Vũ Liêm (1996), *Nhân dân các dân tộc trong sự nghiệp bảo vệ chủ quyền an ninh biên giới phía bắc*, Luận án PTS Khoa học Triết học, Hà Nội
11. Đinh Trọng Ngọc (2001), *Phát triển kinh tế – xã hội miền núi biên giới phía bắc và tác động của nó tới tăng cường sức mạnh bảo vệ chủ quyền an ninh biên giới vùng này*, Luận án Tiến sĩ Kinh tế, Hà Nội
12. Nguyễn Đông Tùng (ch.b), Bùi Minh Công (2012), *Những điều cần biết về an ninh biên giới*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
13. *Địa chí tỉnh Lạng Sơn* (1999), Nxb chính trị quốc gia, Hà Nội
14. *Văn Lãng trên đường phát triển* (2006), Nxb Văn hóa thông tin, Cty Văn hóa Trí tuệ Việt, Hà Nội.
15. Viện Dân tộc học (1978), *Các dân tộc ít người ở Việt nam (các tỉnh phía bắc)*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội